

वयोमानानुसार असावे कोंबड्यांच्या आहार, आरोग्याचे नियोजन

कुकुटपालन करतांना चांगल्या उत्पादनासाठी ऋतुमानानुसार कोंबड्यांच्या व्यवस्थापनात बदल करावेत. व्यवस्थापनाकडे दुर्लक्ष केल्यास किंवा महत्वाच्या बाबीकडे लक्ष न दिल्या आर्थिक नुकसान होण्याची शक्यता वाढते.

• डॉ. एन.एस.देशमुख •

कुकुटपालनामध्ये देशी व विदेशी जातीचा समावेश होतो. देशी जातीमध्ये गिरीराजा, वनराजा, अँसेल, सातपुडा तर विदेशी जातीमध्ये व्हाईट लेगहार्न, न्होड आयलँड रेड इ. जाती कोंबडी पालनाकरीता चांगल्या आहेत. कुकुटपालन फयदेशीर होण्याकरीता खालील बाबी महत्वाच्या आहेत.

कोंबड्याचे वयोमानानुसार व्यवस्थापन

- १) लहान पिल्लांची निगा राखणे (ब्रुडींग) : एक दिवसपासून ते ६ आठवड्यापर्यंत
- २) चांगल्या शरीरवाढीसाठी सहा आठवड्यापासून ते २० आठवड्यापर्यंत
- ३) लेअर कोंबड्याचे व्यवस्थापन २१ आठवड्याच्या पुढे

शेडचे व्यवस्थापन

- कोंबड्याचे शेडची जागा मुरमाड असावी, शेडमध्ये हवा खेळती, जागा दलदलीची नसावी, त्या भागात विजेची, पाण्याची सोय असावी.
- शेडची लांबी कीतीही असली तरी रुंदी मात्र जास्ती जास्त ३० फुट असावी त्यामुळे शेडमध्ये हवा खेळती राहिल.
- शेडमधील जमीन आजुबाजुच्या जमीनीपेक्षा एक फुट उंचीवर असावी जेणेकरून गोठ्यामध्ये ओलसर आणि दमट वातावरण राहणार नाही. जमीनीचे काँक्रेटीकरण केलेले असावे.
- शेडच्या रुंदीच्या बाजुने छपरापर्यंत उंच भिंती बांधाव्यात. भिंतीना सहा फुट उंचीचे व तीन फुट रुंदीचे दरवाजे ठेवावेत. शेडच्या लांबीच्या बाजुने एक फुट उंचीच्या विटांच्या भिंती बांधाव्यात. त्यावर शेडमध्ये हवा आणि प्रकाश येण्यासाठी किमान सहा ते आठ फुट उंचीची छपरापर्यंत जाळी मारावी.
- शेडवर सिमेंटच्या पत्र्याचे छप्पर असावेत.
- शेडमधील उंची १२ फुट ठेवून बाजुची उंची सात फुट ठेवल्यास छपरास ढाळ येवुन पावसाचे पाणी लवकर वाहून जाईल.

खाद्य व्यवस्थापन

- ब्रॉयलर पिलांना प्रिस्टार्टर खाद्य, स्टार्टर खाद्य, फिनिशर असे तीन प्रकारचे खाद्य दिले जाते.
- लेअर पिलांची योग्य वाढ होण्यासाठी त्यांना चिक मेश, ग्रोअर मेश, लेअर मेश खाद्य त्यांच्या वयानुसार द्यावे ते बाजारपेठेमध्ये सहज उपलब्ध असते.

आरोग्य व्यवस्थापन :

- कोंबड्यांना साथीचे रोग होऊ नये म्हणून योग्य वेळेस, योग्य प्रमाणात तज्ञांकडून लसीकरण करावे.

कोंबड्यांना लागणारी जागा

अ.क्र.	वय	बसण्याची जागा	पाण्याची भांडी ठेवण्याची जागा	खाद्यांची भांडी ठेवण्याची जागा
१	० ते ६ आठवडे	०.५० चौ.फुट	१/४ इंच	१ इंच
२	७ ते १२ आठवडे	१.५० चौ.फुट	१/४ इंच	२ इंच
३	१२ ते १७ आठवडे	१.५० चौ.फुट	१/४ इंच	३ इंच
४	१७ आठवड्यावरील	२ चौ.फुट	१ इंच	३ इंच

खाद्य व्यवस्थापन

खाद्याचा प्रकार	वय आठवडे	प्रथीने (%)	स्निग्ध (%)	तंतुमय (%)	कॅल्शियम (%)	फॉस्फोरस (%)
चीकमॅश	१ ते ८ दिवस	२२	३.४	३.३	१.२	०.६ ते ०.७
ग्रोअर मॅश	८ ते २० आठवडे	१६	३.४	५.०	१.२	०.६ ते ०.७
लेअर मॅश	२१ ते ७२ आठवडे	१८	३.४	४.५	२.५	०.६ ते ०.७

खाद्याचे प्रमाण

वय (आठवडे)	लागणारे खाद्य (कि.)	वय (आठवडे)	लागणारे खाद्य (कि.)
१	७	११	५५
२	१३	१२	५७
३	१९	१३	५९
४	२६	१४	६३
५	३२	१५	६५
६	४०	१६	६७
७	४५	२०	७५ ते ७७
८	४८		
९	५०		
१०	५२		

रोगप्रतिबंधात्मक लसीकरणाचे वेळापत्रक

पक्षाचे वय	प्रतिबंधक लस	लस टोचण्याची पद्धत
१ दिवस	मॅरेक्स	पायाच्या स्नायुमध्ये
५ ते ७ दिवस	लासोटा (एफ वन)	नाकातून अथवा डोळ्यातून १ थेंब
७ ते १४ दिवस	गंबोरो	डोळ्यातून देणे
४ था आठवडा	इन्फेक्टसिस ब्रॉकायटीस	डोळ्यात एक थेंब टाकणे
५ वा आठवडा	लासोटा	पिण्याच्या पाण्यातून देणे
८ वा आठवडा	देवीची लस	पायाच्या मासात
१० वा आठवडा	राणीखेत लस (आर.बी.)	पायाच्या मासात
१० ते १२ आठवडे	चोची कापने	वाढलेल्या चोची कापने व तो भाग वाढू नये
१८ वा आठवडा	राणीखेत लस (लासोटा)	पाण्यातून देणे

डॉ. एन.एस.देशमुख, ७५८८५०१४७९ (विषय विशेषज्ञ, पशु विज्ञान व दुग्धशास्त्र), कृषि विज्ञान केंद्र, हिवरा गोंदिया)

उपरोक्त लेख हा दैनिक सकाळ च्या ऑनलाइन च्या पुरवणीमध्ये पान क्र. १२ वर दि. २१ ऑगस्ट २०१८, मंगळवार रोजी प्रकाशित करण्यात आला आहे.